

ISTORIOGRAFIE

Muzicieni români în texte și documente (XVII) Fondul George Enescu

Viorel Cosma

Schiță de Livia Piso

După 130 de ani de la nașterea lui George Enescu (1881), puține documente inedite mai apar asupra vieții și operei marelui nostru muzician. Grupajul de față încearcă să completeze, mai ales perioada anilor 1915-1931, când maestrul a revenit mai des în patrie, concertând la Iași .

Cel mai vechi document datează din 5 februarie 1870, fiind scris – cu litere chirilice – de către „*Iconomul Enescu*”, bunicul compozitorului după tată, preotul *Gheorghe Enescu*. Diacon între anii 1846-1861 și apoi preot între anii 1861-1898 la biserica din Zvoriștea, jud. Dorohoi, Gheorghe Enescu solicită aprobarea protoieriei pentru căsătoria unor tineri (Ilie Hermetic cu Maria Morariu) care au îndeplinit toate formele legale necesare „celebrării tainei cununiei religioase”. *Parafa* din 1843 și *semnătura* autografă a preotului Gheorghe Enescu au rămas necunoscute până astăzi, acesta fiind *unicul* document provenit de la cei mai îndepărtați strămoși ai compozitorului.

Un set de cereri pentru obținerea sălii Teatrului Național din Iași (1915, 1917) confirmă activitatea concertistică a lui George Enescu din perioada primului război mondial. Dacă primul document provine de la Agenția Teatrală *Thalia* (3 recitaluri), cel de-al doilea pare că aparține pianistului Nicolae Caravia, acompaniatorul maestrului în spitalele de răniți și recitalurile de binefacere. Toate aceste manifestări artistice *nu* figurează în *Cronologia Enescu*, elaborată de Nicolae Missir (1964). O cerere a Rectorului Universității din Iași, adresată Senatului universtar, confirmă „câteva audiții de muzică de cameră” ale lui George Enescu (câte una pe săptămână în 1931). Printre membrii înaltului for științific care a și dat avizul pozitiv se remarcă semnăturile lui A. Philippide și Dr. Paul Bujor, ambii savanți devenind apoi membri ai Academiei Române.

Împlinirea celor 50 de ani ai lui George Enescu (1931) a consfințit dorința unanimă a profesorilor de acordare a titlului de „rector onorific pe viață” a maestrului, atribuirea denumirii Academiei de Muzică și Artă Dramatică din Iași a numelui „*George Enescu*” și dezvelirea bustului muzicianului, realizat de sculptorul Richard Hette (19 noiembrie 1931), în holul instituției de învățământ artistic superior. O fotografie a

sculpturii, cu dedicația autografă a lui George Enescu către directorul Radu Constantinescu, completează întregul set de documente. De remarcat faptul că sculptorul era fiul dascălului de vioară al lui Eduard Caudella, violonistul francez Paul Hette, adus în Moldova de marele logofăt Costăchel Sturdza.

Două adrese oficiale ale *Académie des Beaux Arts* din Paris, confirmă alegerea de membru corespondent a lui George Enescu (în urma decesului compozitorului rus Cesar Cui -1929) și a muzicologului și compozitorului ungar Lajthó (în urma morții lui George Enescu – 1955). Primul document poartă semnătura autografă a secretarului permanent al Academiei, organistul și compozitorul Charles – Marie Widor, iar al doilea, consemnează bucuria lui Florent Schmidt pentru numirea „în unanimitate” a muzicianului maghiar în prestigiosul Institut francez.

Ultimul document ascunde un act de importanță majoră în cercetarea personală a vieții lui George Enescu : aprobarea editorului francez de a reproduce în limba română pasaje întregi din *Amintirile* maestrului român în presa noastră, în premieră, după o convorbire telefonică cu Bernard Gavoty în 1955 ! Editorul Flammarion a fost de acord să traduc apoi în românește *întregul* volum, fapt care i l-am transmis imediat după primirea exemplarului, muzeografului Romeo Drăghici. Spre surprinderea mea, după deschiderea Muzeului *George Enescu* de la București (1958), reprezentantul juridic în România al maestrului (R. Drăghici) mi-a comunicat că doar versiunea sa a primit acceptul tipăririi la centenarul nașterii muzicianului în țara noastră. Așa s-a încheiat „istoria” publicării volumului *Les souvenirs de Georges Enescu* în limba română, sub semnătura „prietenului” Romeo Drăghici și a poetului / violonist Nicolae Bilciurescu, cu regretabilele omisiuni impuse de cenzura comunistă (1982). Traducerile ulterioare (Iosif Constantin Drăgan, 1982 și 1988 ; Elena Bulai, 2005, ed. bilingvă) au revenit la textul original, complet.

Corpusul de documente se păstrează în prezent în Arhivele Statului din Iași și în colecția subsemnatului.

Manuscrisul autograf al lui Gheorghe Enescu (1870) mi-a fost donat în 1955 de către preotul Dumitru Furtună din Dorohoi .

***

1870 Februarie 5. Act chirilic scris și subscris de preotul Gheorghe Enescu, bunicul după tată al artistului.

Pecetea parohiei Zvoriștea, Raion Dorohoi, unde s-a născut și a trăit Costachi Enescu, tatăl artistului.

act com[unicat] de prof. pens[ionar]
Dorohoi

D. Furtună –

Dăruit dlui
Viorel Cosma

București – 1955 Iulie 25

Facsimil

Sub nr. 329 s-au dat voe

Nr. 295

O(no)rabilei Protoierii a jud. Dorohoiului
parohia Bis. din Com. Zvoriștea

Tînărul Ilie în etate de 21 ani fiul răposatului Theodor Hermetic cu tînara Maria în etate de 20 ani fiica răposatului Vasile Morariu vroind a se căsători au îndeplinit formalitățile prescrise de lege civilă după cum dovedește certificatul primăriei aceștei comuni cu Nr. 329 cu care numiții înfățișîndu-se la suptscrisul au cerut celebrarea căsătoriei religioase și pe co(n)siderența între numiții nu există cazuri oprite însoțirilor cu supunere aduc la cunoștință onorabilii protoerii și o rog a mi da învoire spre a putea celebra taina cununiei religioase

1870 februarie 5
Enescu Iconom

***

Agenția Teatrală Thalia

Iași

Th. P. Maximovici

Se închiriază sala pentru serile cerute cu 300 lei
seral, sub rezerva aprobării Consiliului de A-diție

M. Sadoveanu

Nr 238

9/IX 1915

Domnule Director

Vă rog bine voți a dispune să se reție serile de Marți
15 și Vineri 18 Decembrie 1915 și Mercuri 20 Ianuar 1916 în
care seri va concerta violonistul Gh. Enescu , rugându-vă în
acelaș timp a ne fixa și prețul închirierii seral;

Primiți vă rog stima ce vă păstrez.

Th. Maximovici

Domniei Sale

Domnului Director al Teatrului Național

Iași

Arhivele Statului Iași, fond Teatrul Național, dosar
317, fila 32

***

Nr. 36

19/IV/917

Se aprobă pentru Vineri 28 aprilie cu cheltuielile strict obicinuite
(ss.indescifrabil)

Domnule Director General,

Subscrișii George Enescu și Nicu Caravia vă rugăm
să binevoți a dispune să ni se cedeze sala Teatrului Național
pentru după amiaza zilei de 2 mai 1917 când va avea loc
Concertul ce-l dăm pentru Spitalul de Convalescenți „Regina
Maria”

Primiți vă rugăm Domnule Director, asigurarea
deosebitei stime

(ss) George Enescu
Nicu Caravia

Domniei Sale
Domnului Director General al Teatrelor
Arhivele Statului Iași fondul Teatrului Național, dosar
341, fila 4

***

fila 222

Proces Verbal

Anul 1918 luna Noiembrie în douăzeci și opt zile

Subsemnații profesori ai Conservatorului de muzică și
artă dramatică din Iași, ținând seama de marile servicii aduse
pe tărâmul muzical de George Enescu, marele artist
violonist și compozitor, am hotărât a-i decerna titlul de
profesor onorific al școlii noastre.

Timp de doi ani, cât a durat campania pentru
realizarea idealului nostru național, Enescu, și-a dat toată
osteneala pentru a alina cu arcușul său fermecător suferințele
și durerile celor care se jertfiseră pe front; timp de doi ani, în
contact vecinic cu profesorii și elevii școlii noastre, cu care a
organizat orchestra, care a dat acele minunate concerte
simfonice a căror folos material a vindecat rănilor
[indescifrabil] ale vitejilor noștrii, fără să mai vorbim de folosul
material, care așa de minunat a alinat suferințele sufletești ; a
încurajat și îndrumat pe cei mai buni dintre elevii școlii
noastre de la clasele instrumentale, a conlucrat ca un bun
camarad cu mulți dintre noi pentru reușita așa de strălucită a
acelor concerte. S'a interesat de aproape de mersul școlii, s'a
putut convinge prin el însuși de activitatea acestei instituțiuni.
Pentru întreaga sa activitate precum și pentru interesul pe
care ni l'a arătat, noi, profesorii Conservatorului, am hotărât a-
i decerne titlul de profesor onorific al Școlii.

Drept care am încheiat prezentul Proces Verbal.

Director, Al. Aureescu

Al. Zirra
Nicolae Theodorescu
Ilie Sibianu
I. Vasilescu
Gh. Ionescu
Mihai Barbu
N. Enciulescu

Aspasia Sion Burada
Ant. Cirillo
E. Mezetti
M. Codreanu
A. Ciolan
Dragomir
Secretar Th. Dima

***

UNIVERSITATEA DIN IAȘI
Eșit la 17 Decembrie 1931
ÎNREGISTRAT LA Nr. 191

DI. Gh. Enescu manifestând dorința de a da câte va audițiuni de muzică de Cameră în Aula Universității în scop de binefacere. Subscrisul roagă pe Dnii membri ai Senatului universitar sa binevoiasca a' l autoriza sa pună aula la dispoziția Dsale cate o sară pe săptămână, dacă admit aceasta.

Rector M. Cantacuzino
Pentru
D. A..[indescifrabil]
Sînt pentru,
P.Bujor
A. Philippide

***

Domnule Director ,

Subsemnatul Richard P. Hette artist, sculptor, domiciliat în acest oraș Str. Sărărie 63, fiind informat că Direcția Academiei Muzicale din Iași intenționează ridicarea unui bust în bronz marelui nostru George Enescu, cu onoare vă rog să bine voiți a-mi încredința mie realizarea acestei opere, asigurându-vă de reușita deplină atât artistică cât și a asemănării. Totodată vă aduc la cunoștință că această lucrare o pot face în termen cât mai scrut și cu un preț foarte convenabil.

Primiți vă rog, Domnule Director, asigurarea distincției mele considerațiunii.

16 Septembrie 1931 Iași

Richard P. Hette

Dsale

Domnului Director al Academiei de Muzică și Artă Dramatică
-Iași-

Arhivele Statului Iași Conservatorul... 8/1931, fila 570

***

102.=

23 Noembrie /931 I.=

Domnule MINISTRU,

Joi 19 Noembrie c. s-a inaugurat cu deosebit fast în sala de concerte a Academiei noastre, bustul ilustrului și iubitului nostru MESTRU(sic!) GEORGE ENESCU, în semn de omagiu, adus de școala noastră Maestrului, cu ocazia împlinirii celor 50 de ani.=

Cu acea ocazie Maestrul Enescu a fost aclamat Rector de onoare pe viață. În același timp propunându-se de către rector ca de azi înainte școala noastră să se numească: ACADEMIA de MUZICA și ARTA DRAMATICĂ „GEORGE ENESCU” asistența compusă din notabilitățile orașului, corpul profesoral și studenții academiei au aclamat cu entuziasm propunerea făcută.

În consecință venim a vă ruga, DOMNULE MINISTRU, să binevoiți a încuviința după formele cerute de legi, ca școala noastră să poarte de azi înainte titulatura oficială de „ACADEMIA de MUZICĂ și ARTA DRAMATICĂ „GEORGE ENESCU” .

Primiți vă rog DOMNULE MINISTRU expresiunea respectuoasei noastre gratitudini.

Conservatorul ... 9/1931 , fila 392

***

INSTITUT DE FRANCE
ACADÉMIE DES BEAUX-ARTS

Paris le 18 mai 1929

Le Secrétaire perpétuel de l'Académie
À Monsieur Georges Enesco.

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous informer que l'Académie des Beaux Arts, dans sa seace de ce jour, vous a élu correspondant pour la section de Composition Musicale, en remplacement de M. César Cui, décédé.

Veillez agrer, Monsieur, avec ma cordiale felicitations, l'assurance de mes sentiments de haute estime.

Widor

***

INSTITUT DE FRANCE
ACADÉMIE DES BEAUX-ARTS

Paris, le 29 septembre 1955

La section de composition musicale se réunira le mercredi 5 octobre 1955, à 15 h. 00.

- Présentation d'un compositeur de musique en vue de remplir la place de correspondant vacante dans la section de composition musicale par suite du décès de M. Georges Enesco.

A l'unanimité a été nommé

Lazlo Lajtha

Très heureux de ce beau résultat. Affectueusement

Florent Schmidt

5 octobre 1955

***

LIBRAIRIE ERNEST FLAMMARION

26, RUE RACINE

PARIS VI

TÉL. ODÉON 94-10

FLAMMARION

13.X.55 =PARIS 25=

Monsieur le Professeur Viorel Cosma
Str. Carol Davilla 111,
Bucarest   Roumaine

LIBRAIRIE ERNEST FLAMMARION
Paris, 11 Octobre 1955

26, RUE RACIN
Monsieur le Professeur V. Cosma
Str. Carol Davilla 111,
Bucarest, Roumanie.

PARIS VI
TÉL. ODÉON 94-10

Monsieur,

Nous avons bien reçu votre lettre du 27 Septembre et vous autorisons bien volontiers à reproduire quelques citations de l'ouvrage "Souvenirs de Georges Enesco".

Vous pouvez, d'autre part, adresser au siège de notre Maison la correspondance destinée à M. Bernard GAVOTY et qui lui sera transmise aussitôt.

Notre service commercial répond directement au troisième point de votre lettre qui le concerne.

En Vous remerciant de vos aimables félicitations auxquelles nous sommes très sensible, nous vous prions d'agréer, Monsieur, l'expression de notre considération très distinguée.

Flammarion